

Ebû Saîd el-Hudrî ve Abdullah b. Buhayne gibi birçok sahâbiden hadis rivayet etti. Kendisinden de Zührî, Ebû'z-Zinâd, Sâlih b. Keysân ve Abdullah b. Lehîa gibi muhaddisler rivayette bulundular. Mus-haf yazmakla da meşgul olan A' rec, Ebû Hüreyre, İbn Abbas ve Abdullah b. Ay-yâş'tan arz* usulüyle kıraat tahsil etti. Yedi kıraat imamından Medine'nin meş-hur kıraat âlimi Nâfi' b. Abdurrahman b. Ebû Nuaym'a da aynı yolla kıraat okuttu. Arap dili ve **ensâb*** konusunda sayılı âlimlerden biriydi. Arapça ile ilgili kaideleri ilk defa ortaya koyanın A' rec olduğu da ileri sürülmüştür.

Çok hadis rivayet etmesiyle tanınan ve rivayetleri *Kütüb-i Sitte*'de yer alan gü-venilir muhaddis A' rec ömrünün sonların-da Mısır'a hicret etti. Murâbit (bk. RİBÂT) olarak yaşadığı İskenderiye'de seksen yaşlarında vefat etti.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 283-284; Zehebî, *A'lamü'n-nübelâ*, V, 69-70; a.mlf., *Tezkiretü'l-huffâz*, I, 97; a.mlf., *Ma'rifetü'l-kurra* (Beşşâr), I, 77-78; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, I, 381; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, VI, 290-291.

ABDULLAH AYDINLI

A'REC, Humeyd b. Kays

(حميد بن قيس الأعرج)

Ebû Safvân Humeyd
b. Kays el-A' rec el-Mekki
(ö. 130/747-48)

Mekkeli kıraat âlimi ve
muhaddis.

Babası Kays, Zübeyr b. Avvâm'ın me-vâlî* sinden olduğu için, onun mensup bulunduğu kabileden dolayı Esedî nis-besiyle de anılır. Kıraat ilmini Mücâhid b. Cebr'den öğrenerek bu kıraati ona üç defa arz etmiş ve hayatı boyunca sa-dece Mücâhid'in kıraatini okutup riva-yet etmiştir. Bu sahada yetiştirdiği en meşhur talebeleri Süfyân b. Uyeyne ile yedi kıraat imamlarından Ebû Amr b. Alâ'dır. Her ikisi de kıraati ondan arz* yoluyla almışlardır. Süfyân b. Uyeyne'nin söylediğine göre Mekkeliler'in için-de İbn Kesîr ile A' rec'den daha iyi Kur'an bilen yoktu. Hadis tahsil ettiği hocaları arasında Zührî, Muhammed b. İbrâ-him et-Teymî, Amr b. Şuayb ve Muham-med b. Münkedir gibi muhaddisler; ha-dis okuttuğu talebeleri arasında da Ebû Hanîfe, Süfyân es-Sevrî, Mâlik b. Enes, Ca'fer es-Sâdık ve Ma'mer b. Râşid gibi meşhur âlimler vardır. Rivayetleri Kü-

tüb-i Sitte'de mevcut olup meşhur ha-dis tenkitçileri tarafından güvenilir bir muhaddis olarak tanıtılmaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Sa'd, *et-Tabakât*, V, 486; *el-Cerh ve'ta'dil*, III, 227-228; İbn Adî, *el-Kâmil*, II, 686-687; Zehebî, *Ma'rifetü'l-kurra* (Beşşâr), I, 97-98; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, I, 265; İbn Hacer, *Tehzîbü't-Tehzîb*, III, 46-47.

İSMAİL KARAÇAM

A'REC, Nizâmeddin

(bk. NİZAMEDDİN en-NİSABÜRİ).

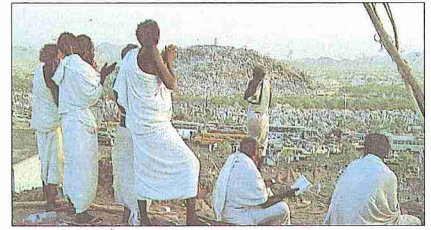
AREFE

(عرفة)

Kurban bayramından
bir önceki güne verilen ad.

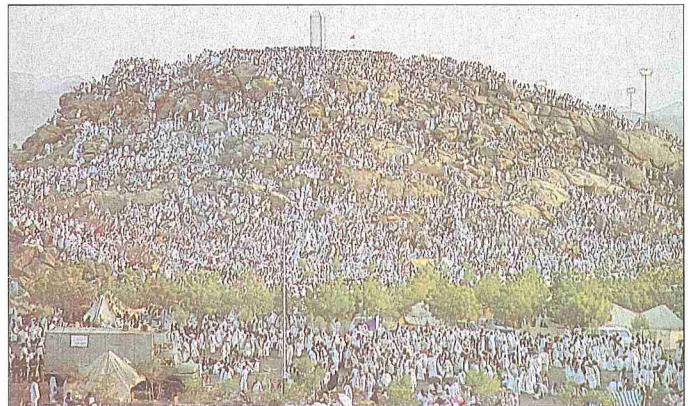
Arefe haccın en önemli farzı olan vak-fe'nin yapıldığı yerin (Arafat) diğer adıdır. Vakfe, kurban bayramının bir gün öncesi olan zilhicce ayının dokuzuncu günü burada yapıldığından bu güne **yev-mü arefe** (arefe günü) veya Türkçe'de kısaca arefe (arife) denilmiştir.

Arefe günü, haccın temel rüknü olan vakfenin o gün yapılması sebebiyle bü-yük önem taşımaktadır. Bu günün öne-mine, faziletli ve makbul duanın o gün yapılan dua olduğuna dair hadisler var-dır (bk. Şevkânî, IV, 70; Muhibbüddin et-Taberî, s. 392). Vakfe, arefe günü zeval vaktinden kurban bayramının birinci gü-nü fecrin doğuşuna kadar olan süre içinde yapılır (geniş bilgi için bk. VAKFE). O gün vakfenin dışında yapılması gere-ken başka önemli hususlar da vardır. Hacıların **terviye*** günü (8 Zilhicce) Mek-ke'den Mina'ya gidip orada geceledik-ten sonra arefe günü sabah namazını Mina'da kılarak güneşin doğuşunu ta-

Arefe günü Arafat'ta vakfe duası yapan bir grup hacı

kiben Arafat'a çıkmaları, zeval vaktin-den sonra orada gusletmeleri, öğle ve ikinci namazlarını öğle vaktinde birlikte kılmaları (bk. CEM'), zamanlarını tekbir, tehlil, telbiye, salâtü selâm ve dua ile geçirmeleri ve akşam güneşin batma-sıyla birlikte Müzdelife'ye doğru yola çıkmaları sünnettir. Hz. Peygamber'den arefe günü oruç tutmanın faziletine da-ir hadis rivayet edildiği gibi, Arafat'ta oruç tutmanın menedildiğine ve kendi-sinin orada oruç tutmadığına dair ha-disler de vardır. Buna göre, hacıların za-yıf düşerek asıl görevlerini aksatmalarına yol açacağı için arefe günü oruç tut-maları mekruh, hacca gitmeyenlerin ay-nı gün oruç tutması ise müstehap kabul edilmiştir (Şevkânî, IV, 267-269; *el-Fetâ-va'l-Hindiyye*, I, 229). Ayrıca kurban bay-ramının dördüncü günü ikinci namazına kadar her farz namazın ardından oku-nan **teşrik*** tekbirlerine de arefe günü sabah namazından sonra başlanır. Diğer taraftan, Hanefîler'e göre arefe ve daha sonraki dört gün içinde umre yapmak, diğer hac vazifelerini aksatabileceği için tahrîmen mekruh sayılmıştır. Bugün uy-gulamada görülen izdiham, Hanefî mez-hebine ait hükmün isabetli olduğunu ortaya koymaktadır. Diğer üç mezhebe göre ise kerahet söz konusu değildir (Mu.F, II, 144).

Arefe
günü
Cebelrahme

Arefe günü, Arafat'taki hacıları taklit maksadıyla halkın Mescid-i Nebî'de veya başka herhangi bir mescid veya yerde toplanması bid'at olup mânasız bir davranıştır (İbn Vaddâh, s. 46-47; Muhibbuddin et-Taberî, s. 387; *el-Fetâva'l-Hindiyye*, I, 153).

Kurban bayramından bir gün öncesi-ne mahsus olan arefe tabiri, Türkçe'de ramazan bayramından bir gün öncesi için de kullanılmaktadır. Bunun gibi, belli gün ve bayramlardan bir gün öncesine veya önemli bir olay ya da olayların cereyan ettiği bir dönemden önceki günlere de Türkçe'de arefe denmektedir.

BİBLİYOGRAFYA :

Lisânü'l-‘Arab, “arîf” md.; *Kâmûs-ı Türkî*, s. 933-934; İbn Vaddâh, *el-Bida‘ ve'n-nehî ‘an-hâ* (nşr. M. Ahmed Dehmân), Dimaşk 1400/1980, s. 46-47; Kâsânî, *Bedâ‘i‘*, II, 125-126; Yâkût, *Mu‘cemü'l-büldân*, IV, 104; Nevevî, *Şerhu Müslim*, Kahire 1392/1972, VIII, 2; IX, 117; Muhibbuddin et-Taberî, *el-Kırâ li-kâsidi ‘Um-mi'l-kurâ* (nşr. Mustafa es-Sekkâ), Kahire 1390/1970, s. 382, 385, 387, 392, 396, 403-405; Aynî, *‘Umdetü'l-kârî*, Kahire 1392/1972, VIII, 154; IX, 179-182; Şevkânî, *Neylû'l-evlâr*, IV, 70, 267-269; İbn Âbidîn, *Reddül-muhtâr*, I, 169-170; II, 511; Elmalılı, *Hak Dini*, II, 711; *el-Fetâva'l-Hindiyye*, Bulak 1310-11, I, 16, 153, 227, 229; *Mu.F*, II, 144.

M. ÖZGÜ ARAS

AREL, Hüseyin Sadeddin

(1880-1955)

Ünlü Türk müzik bilgini,
bestekâr ve hukukçu.

Babası, Anadolu kazaskeri Dardağan-zâde Hacı Mehmed Emin Efendi, annesi Fatma Zekiye Hanım'dır. Ailesi soyadı kanunundan sonra Arsebük, Arel ve Dardağan soyadları ile devam etmiştir.

İstanbul Vefa'da doğdu. İlk öğrenimi-ne Vefa'daki Taşmekeş'te başladı, Şemsülmaârif ve Numûne-i Terakkî mekteplerinde devam etti. Babasının nâib* olarak İzmir'e tayin edilmesinden sonra orta öğrenimini oradaki Fransız Koleji'nde yaptı. Bir taraftan da özel olarak İngilizce, Fransızca ve Almanca dersleri alıyordu. Ayrıca İzmir'de başladığı medrese tahsilini, İstanbul'da tamamlayarak İstanbul rûsunu kazandı. Yüksek tahsilini İstanbul'da Mekteb-i Hukûk-ı Şâhâne'den birincilikle mezun olarak tamamladı (1906).

Daha orta öğrenimi sırasında memuriyet hayatına girdi. Önce Aydın Vilâyeti Mektûbî Kalemi müsevvîd'i oldu (1895). Sonra İstanbul'da Adliye Nezâreti'nde

sırasıyla mütercimlik, Mektûbî Kalemi şifre kâtipliği, mühür ve şifre müdürlüğü ile mektûbî muavinliği görevlerinde bulundu. Bu görevde iken Adliye Nâzırı Abdurrahman Paşa'nın kızı Pâkize Hanım'la evlendi (1907). II. Meşrutîyet'in ilânından sonra Adliye Nezâreti mektûbî müdürlüğüne terfî etti. Otuz üç günlük Ticâret-i Bahriyye Mahkemesi âzâlığından sonra Rumeli-i Şâhâne Vilâyet-i Selâse adliye müfettişliğine tayin edildi (I Kasım 1909). 1910'da Washington'da toplanan Milletlerarası Hukuk Kongresi'ne Osmanlı Devleti delegesi olarak katıldı. Bu münasebetle Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ni gezerek incelemeler yapma imkânı buldu. Bir müddet sonra tekrar Adliye Nezâreti'nde görev aldı. Buradaki Umûr-ı Cezâiyye müdürlüğü ve müsteşarlık vazifelerinden sonra 1 Mart 1913'te Şûrâ-yı Devlet Nâfia ve Maliye Dairesi âzası oldu. Bir yıl sonra Defter-i Hâkânî nâzirliğine, 1915'te Şûrâ-yı Devlet Tanzimat Dairesi reisliğine getirildi. Aralık 1918'de Şûrâ-yı Devlet'in lağvı üzerine bu görevden ayrıldı. Cumhuriyet'in ilân edildiği günlerde İzmir'e giderek bir avukatlık bürosu açtı ve beş yıl burada kaldı. Bu yıllarda Adliye Vekâleti Ahkâm-ı Şahsiyye Komisyonu'na başkanlık etti, tapu ve kadastro kanununun çıkmasını sağladı. Türk Hukukçular Derneği'ni kurdu. 1943'te İstanbul Belediye Konservatuarı İlmî Kurul reisliğine getirildi ve beş yıl bu görevde kaldı. Bu görevde iken Filarmoni Derneği'ni kurdu. Başkanlıktan ayrıldığı yıl İleri Türk Müzik Konservatuarı Derneği'ni kurdu ve hayatının sonuna kadar bu derneğin başkanlığını yaptı. 6 Mayıs 1955'te Şişli'deki evinde vefat etti. Kabri Zincirlikuyu Asrî Mezarlığı'ndadır.

İngilizce, Fransızca, Almanca, Arapça ve Farsça'yı birinden diğerine tercüme yapacak derecede iyi bilen Arel İslâm hukuku, Mecelle ve Avrupa hukuku hakkındaki derin bilgisiyle Türk hukuk tarihinin önemli simaları arasında yer almıştır. Devletin çeşitli kademelerinde üstlendiği görevler, Avrupa ve Birleşik Amerika'da verdiği konferanslar, tebliğler ve yazdığı makalelerle 1928-1953 yılları arasında İstanbul'daki avukatlık hayatı onun iyi bir hukukçu olarak tanınmasına sebep olmuştur. Fakat asıl şöhretini Türk müzikindeki çalışmalarıyla elde eden Arel'in bilhassa Türk müzikisinin son devirdeki en önemli birkaç simasından biri olduğu kabul edilmektedir.

İlk müzik tahsiline İzmir'de on yaşlarında iken mandolin çalarak başladı. Bir süre sonra Şeyh Cemal Efendi'den ud ve Türk müzikisi dersleri aldı. İstanbul'a döndüğünde bestekâr udî Şekerci Cemil Efendi'den müzik bilgisini ilerletti. Ayrıca ney, piyano ve diğer bazı nefesli ve yaylı sazları öğrendi. 1907-1909 yıllarında ünlü besteci ve müzik bilgini Edgar Manas'tan armoni, kontrpuan ve fûg dersleri aldı. Başta Şeyh Hüseyin Fahreddin Dede olmak üzere çeşitli üstatlardan Türk klasik ve dinî müzikisi meşkettti. Özel müzik toplantılarının birinde Dr. Suphi Ezgi ile tanıştı ve onunla hayatı boyu sürecek bir müzik arkadaşlığına başladı. Dârü'ttâ'lim-i Müsiki'nin öğretim kadrosunda yer aldı. Ayrıca çok sesli müzik ile de meşgul oldu. Kemençe beşlemesi gibi bir yeniliği gerçekleştirerek soprano, alto, tenor, bas, kontrbas olmak üzere beş ayrı boy kemençe imal ettirdi. Bu sazlara için dörtleme ve beşlemeler besteledi. İstanbul Şehir Umumi Meclisi'nce İstanbul Konservatuarı Batı Müzikisi Bölümü'nün düzeltilmesi ve 1926'da kapanan Türk Müzikisi Bölümü'nün yeniden açılması için büyük yetkilerle İlmî Kurul reisliğine getirildi. Burada Türk müzikisi nazariyatı ve tarihi dersleri verdi. Türk Müzikisi İcra Heyeti adıyla bir topluluk kurdu. Konservatuar'ın Batı Müzikisi Bölümü'nü orta derecede bir Avrupa konservatuarı seviyesine ulaştırdı. Belediye Konservatuarı'ndan ayrıldıktan sonra İleri Türk Müzikisi Konservatuarı'nı kurdu. 1953'e kadar buradaki derslerine devam etti.

İstanbul Belediye Konservatuarı'nda ders verdiği sıralarda, Türk müzikisinin nazariyatı ve tatbikatı ile ilgili fikirlerini benimseyen öğrencileri Arelci adı ile anılmaya başladı. Sonraları, bu yeni şartlar içinde yapılan eğitim hamleleri Arelcilik akımı olarak nitelendirildi. Bu akımın ilkelerini şu şekilde tesbit etmek müm-

Hüseyin
Sadeddin
Arel
(Haydar
Sanal
arşivi)